

Särskolan

– hur fungerar den?

Förskola

I förskoleåldern deltar barnen i ordinarie förskoleverksamhet.

Förskoleklass

För barn i förskoleklass finns ingen särskola utan barnet deltar i den ordinarie förskoleklassen.

Obligatorisk särskola

Grundsärskola, årskurs 1–9
Frivilligt tionde år

Träningskola, årskurs 1–9
Frivilligt tionde år

Individuell integrerad undervisning i grundskolan,
eller undervisning i särskoleklass.

Gymnasiesärskola

Nationella program Individuella program
Specialutformade program

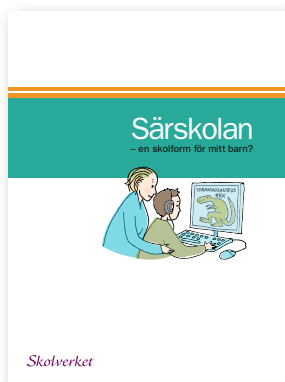
Särsvux

Grundläggande särsvux
Gymnasial särsvux

Arbetsliv

Dagcenter eller samhälls-
integrerad daglig verksamhet

Arbete, öppna marknaden
(oftast med lönebidrag).

Skolverket har även ett informationsmaterial som vänder sig till elever och deras vårdnadshavare: Särskolan – en skolform för mitt barn? I den ges tydlig och lättillgänglig information om vad särskola är och vem den är till för.

Innehåll

Vad är särskolan?	4
Särskolan – för vem?	4
Krav på kunskap och kompetens om särskolan	5
Mottagande i särskolan	6
Mottagande i gymnasiesärskolan	8
Vårdnadshavarnas rätt till information	9
Placering av eleven	10
Verksamheten i särskolan	13
Betyg och bedömning	17
Ett urval av bestämmelser som styr verksamheten i särskolan	19

Särskolan – hur fungerar den?
Skolverket, 2009

Den här broschyren kan beställas från: Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm
tel: 08-690 95 76, fax: 08-690 95 50, e-post: skolverket@fritzes.se
Beställningsnummer: 08:1082
www.skolverket.se

Grafisk form: Soya Kommunikation
Tryck: Alfaprint, Sundbyberg 2009 · Upplaga 10.000 ex

Vad är särskolan?

Särskolan är en egen skolform. Skolformen särskola finns för de elever som på grund av en utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd inte kan nå målen i grundskolan (3 kap. 3 § skollagen). I särskolan kan barn och ungdomar med utvecklingsstörning ta del av individuellt anpassad utbildning. Utbildningen ska i så stor utsträckning som möjligt motsvara den som finns i grundskolan och gymnasieskolan. För vuxna finns möjlighet att ta del av vuxenutbildning, särsvux.

I särskolan utgår man från att eleverna behöver gott om tid för sitt lärande. Målen i den obligatoriska särskolan sätts efter elevernas egna förutsättningar. Särskolan har samma läroplaner som grundskolan och gymnasieskolan men har egna kursplaner, program, mål och betygskriterier.

Det finns elever mottagna i särskolan både i kommunala och i fristående skolor. Men för att kunna avgöra att en elev ska få gå i särskolan måste alltid elevens hemkommun (där eleven är folkbokförd) göra en grundlig utredning. För att en elev ska kunna bli mottagen i särskolan måste också elevens vårdnadshavare lämna sitt godkännande. (Lag (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång)

De flesta elever i särskolan går i kommunala och fristående grundskolors lokaler, antingen i särskoleklasser eller integrerade i grundskoleklasser. Att gå i särskola behöver inte innebära att man undervisas i någon särskild byggnad, eller i en speciell skola.

Särskolan – för vem?

Särskolan är till för de barn och ungdomar som inte klarar kunskapsmålen och undervisningen i grund- och gymnasieskolan för att de har en utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Särskolan är också öppen för barn och ungdomar som fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada.

Det krävs alltså att en elev inte kan nå upp till kunskapsmålen och att detta beror på att hon eller han har någon av dessa funktionsnedsättningar för att särskolan ska vara ett alternativ. Om inte båda dessa förutsättningar är uppfyllda ska eleven gå i grundskolan och få det stöd som hon eller han har rätt till där. I skollagen står det att skolan ska erbjuda stöd av olika slag för de elever som behöver det. Stödet ska vara anpassat efter elevernas behov. Det finns tydliga krav på att skolan ska anpassa undervisningen till varje elev så långt som möjligt.

Krav på kunskap och kompetens om särskolan

Både kommunala och fristående skolor är skyldiga att använda pedagogisk personal som har den utbildning som krävs för den undervisning de ska arbeta med (2 kap. 3 § samt 9 kap. 2 § skollagen). Förutom att lärarna ska vara behöriga innebär det att de ska ha utbildning för det ämne de undervisar i. Samtidigt ska lärarna vara väl förtrogna med särskolan som skolform och ha kunskaper om särskolans kursplaner. Det är alltså viktigt att lärarna i särskolan har kompetens att möta eleverna och deras individuella behov men även att de har relevant utbildning för de ämnen de undervisar i.

För att eleverna i särskolan ska få kvalificerat stöd i den omfattning de behöver måste särskolan ha tillgång till personal med speciell kompetens. Det kan gälla såväl specialpedagoger och elevvårdspersonal som elevassistenter. Samma krav ställs på den fristående skolan som på den kommunala.

Personalen måste även ges möjligheter till kontinuerlig kompetensutveckling för att möta behoven hos eleverna med deras skilda funktionsnedsättningar (2 kap. 7 § skollagen). Kompetensutvecklingen kan avse såväl kunskaper om elevernas funktionsnedsättning som kunskaper om de bestämmelser som styr verksamheten i särskolan. Det är rektorns ansvar att se till att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sin uppgift. (Lpo94, avsnitt 2.8 Rektors ansvar)

Även när det gäller rektorn för verksamheten och den/de tjänstemän som tar beslut i frågor som rör särskolans verksamhet är det av största vikt att de både har kunskap om, och insikt i, förhållandena i särskolan. De beslut som fattas är ofta av stor betydelse för de enskilda elevernas framtid. Det är därför viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt att besluten fattas av kompetent personal och på tillräckliga grunder. Den som är huvudman för verksamheten har ett övergripande ansvar för att utbildningen genomförs enligt de bestämmelser som finns.

- Personal 2 kap. 3 § och 9 kap. 2 § skollagen
- Kompetensutveckling 2 kap. 7 § skollagen
- Rektor 2 kap. 2 § skollagen, 1 a kap. 4 § och 2 kap. 4 §
- Rektors ansvar Lpo94, avsnitt 2.8 Rektors ansvar

Mottagande i särskolan

Ibland står det klart redan före skolstart att barnet kommer att ha rätt till särskola. För ett annat barn kan det gå bra i skolan till en början, hon eller han kan klara de första åren bra. Men så småningom, när kraven ökar, kan skolan få problem med att anpassa undervisningen så att eleven kan följa med. Om det händer måste skolan ta reda på varför eleven har svårigheter. Skolan ska också ta fram ett åtgärdsprogram och ge särskilt stöd. Om detta är gjort och skolan kommer fram till att eleven ändå inte kan nå kunskapsmålen i grundskolan, kan särskolan vara ett alternativ.

Det är alltid den ansvariga politiska nämnden i elevens hemkommun som ska bedöma om eleven har rätt att tas emot i särskolan (3 kap. 4 § skollagen). I de flesta kommuner har den ansvariga nämnden delegerat beslutanderätten till en tjänsteman vilket i så fall ska framgå av kommunens delegationsordning. Tjänstemannen kan till exempel vara utbildningschef eller ansvarig för kommunens särskola.

Det ställs stora krav på såväl omfattningen som kvaliteten på den utredning som ska ligga till grund för bedömningen. Handläggningen av ett

ärende om ett eventuellt mottagande i särskolan ska dessutom ske enligt förvaltningslagens regler. För att hjälpa kommunerna att tolka bestämmelserna har Skolverket utarbetat allmänna råd och kommentarer (se nedan).

Även om en utredning visar att ett barn har rätt att bli mottagen i särskolan måste alltid barnets vårdnadshavare lämna sitt godkännande (Lag om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång, SFS 1995:1249). Rätten att som vårdnadshavare avgöra att barnet inte ska gå i särskolan kan också utnyttjas när som helst under elevens tid i särskolan. Nämnden eller den ansvariga tjänstemannen ska då besluta att eleven inte längre ska vara elev i särskolan och bereda en plats för eleven i grundskolan.

Om man efter utredningen gör bedömningen att barnet inte har rätt att bli mottaget i särskolan har vårdnadshavarna möjlighet att överklaga beslutet till Skolväsendets överklagandenämnd (3 kap. 5 § skollagen). Till beslutet ska därför alltid bifogas en hänvisning om hur ett överklagande går till.

Frågan om särskola kan aktualiseras när som helst under en elevs skoltid. En utredning kan initieras av såväl skolan som vårdnadshavarna. Om frågan blir aktuell för en elev som går på en fristående skola måste kontakt tas med elevens hemkommun. En fristående skola kan aldrig besluta om en elev ska få gå i särskolan (9 kap. 3 § skollagen).

- När det gäller frågor om vilka elever som har rätt att gå i särskolan, hur en utredning går till och hur beslut fattas hänvisas i övrigt till Skolverkets allmänna råd.

- Mottagande i särskolan 3 kap. 2-6 §§ skollagen
- Elev i fristående särskola 9 kap. 3 § skollagen
- Lag (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång, SFS
- Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2001:23) om rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan.

Mottagande i gymnasiesärskolan

Elever som under sin skolpliktiga tid har gått i särskolan fortsätter oftast sin skolgång i gymnasiesärskolan. Villkoret för att tas emot i gymnasiesärskolan är att eleven inte kan gå i gymnasieskolan på grund av en utvecklingsstörning (6 kap. 7 § skollagen). Det är den nämnd som ansvarar för särskolan i hemkommunen som gör bedömningen eller har delegerat beslutet. För de elever som kommer från den obligatoriska särskolan är en utredning redan gjord och bedömningen kan grundas på denna. Men om det finns indikationer, till exempel från lärare i obligatoriska särskolan eller från vårdnadshavare, på att en elev skulle kunna klara gymnasieskolan bör man alltid göra en ny utredning. Detta för att vara säker på att den bedömning som görs blir riktig och att eleven får den skolgång han eller hon har rätt till.

Om en elev har gått i grundskolan men det finns tecken på att han eller hon kan ha en utvecklingsstörning måste också en utredning göras. Ett beslut om att en elev ska bli mottagen i gymnasiesärskolan måste, precis som när det gäller obligatoriska särskolan, alltid fattas på tillräckliga grunder. Samma principer för underlaget och utredningen gäller även om inte mottagandet sker förrän vid övergången till gymnasial utbildning. Skolverkets allmänna råd om rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan, kan användas även när det gäller att få stöd inför ett mottagande i gymnasiesärskolan.

Om den ansvariga nämnden fattar ett beslut som innebär att eleven inte ska tas emot i gymnasiesärskolan (detta kan t ex gälla elever som tidigare gått i grundskolan) kan det överklagas av eleven eller vårdnadshavarna hos Skolväsendets överklagandenämnd (6 kap. 8 § skollagen). Får eleven ändå inte rätt till gymnasiesärskola är kommunen skyldig att i stället erbjuda eleven att läsa ett individuellt program i gymnasieskolan (5 kap. 13 § skollagen).

- Mottagande i gymnasiesärskolan 6 kap. 7, 8 §§ skollagen
- Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2001:23) med rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan.
- Skyldighet erbjuda individuellt program 5 kap. 13 § skollagen

Vårdnadshavarnas rätt till information

Det ligger ett stort ansvar på kommunen att se till att vårdnadshavare har tillräcklig kunskap för att kunna besluta om barnet ska gå i särskola. Vårdnadshavare behöver kunskap om mottagandet och vad det innebär att läsa enligt särskolans kursplaner. Vårdnadshavare behöver också information om vilka olika möjligheter som finns för elevens skolgång. Övergången för en elev från grundskola till särskola är inte alltid enkel att acceptera, vare sig för elev eller för vårdnadshavare. Det är viktigt att placeringen sker i samråd med familjen och att samtliga alternativ presenteras. Kommunen måste därför också informera elev och vårdnadshavare om alternativet att vara integrerad elev och därmed få sin undervisning i grundskolan. Ibland kan det innebära att eleven kan gå kvar i sin tidigare klass.

Under hela utredningen bör en särskild kontaktperson informera och ha kontakt med vårdnadshavarna. Det är kommunen som ska se till att det finns en kontaktperson. Vårdnadshavarna ska bli informerade om vad som görs och de ska kunna säga vad de tycker. De och deras barn är viktiga kunskapskällor i utredningen. I samband med utredningen måste vårdnadshavarna också få korrekt och fullständig information om alternativet till att låta barnet bli mottaget i särskolan. Om vårdnadshavarna väljer att låta barnet gå kvar i grundskolan har barnet rätt till särskilt stöd på samma sätt som övriga elever i grundskolan och åtgärdsprogram ska upprättas. Erbjudandet om särskola innebär dock att utredningar visat att eleven bedömts inte ha möjlighet att nå målen.

Förutom information om mottagandet och skolgången i särskolan måste kommunen också förvissa sig om att vårdnadshavarna är införstådda med vilka konsekvenser det får för barnets framtid. Att gå i särskolan innebär att få ökat stöd och samtidigt ökade möjligheter att utvecklas. Men särskolan innebär också vissa begränsningar när det gäller framtida utbildnings- och karriärmöjligheter. Vårdnadshavarna ska få en klar bild av vad en eventuell särskoleplacering innebär – på kort och lång sikt.

När elever går ut gymnasiesärskolan får de betyg, men dessa bygger på särskolans kursplaner och ger inte behörighet att söka till högskola eller universitet. Däremot ska kommunen erbjuda studier inom särvox.

Begränsade möjligheter till högre studier innebär begränsade möjligheter i arbetslivet. Många personer från särskolan har arbeten med lönebidrag och arbetar i samhällsintegrerad verksamhet. Det statliga företaget Samhall ger de anställda möjlighet att växa utifrån sina egna förutsättningar och att kunna prova på arbetsuppgifter som motsvarar de som utförs på den övriga arbetsmarknaden.

Läs mer i Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2001:23) med rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan.

Placering av eleven

Särskolan – skolform med egen kursplan

Särskolan är en skolform med kursplaner som är särskilt utarbetade för särskolans elever. För varje ämne i grundsärskolan och för varje ämnesområde i träningskolan finns en kursplan (2 kap. 2 § SärF). Skolgången för elever i särskolan kan se olika ut. Eleverna kan gå i en kommunal skola eller i en fristående. De kan gå i en klass med bara elever i särskolan eller de kan få sin undervisning i en klass i grundskolan (6 kap. 1 § SärF). Även i det senare fallet, när eleven är integrerad i grundskolan, gäller särskolans kursplaner. Det avgörande är alltså inte i vilket hus eller vilken skola eleven är placerad - utan i vilken skolform.

Det är rektorn som beslutar i vilken klass eller grupp en elev ska placeras. Vid varje individuell placering av en elev bör man överväga vilka olika alternativ som finns för elevens skolgång och diskutera dessa med vårdnadshavaren. För att en elev ska kunna vara integrerad i en grundskoleklass krävs dels att de berörda rektorerna är ense, dels att elevens vårdnadshavare medger det (6 kap. 1 § SärF) . Hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål ska

tas så långt det är möjligt. Men vårdnadshavarna kan inte begära att en elev ska vara integrerad i en viss klass vid en viss skola.

- Särskolans kursplaner 2 kap. 2 § särskoleförordningen
- Integrerad elev 6 kap. 1 § särskoleförordningen

Grundsärskola eller träningskola?

Efter att beslut har fattats om att en elev har rätt att bli mottagen i den obligatoriska särskolan och vårdnadshavarna har tackat ja uppkommer frågan var eleven ska få sin placering. Den ansvariga nämnden för särskolan ska först fatta beslut om vilken form av särskola som passar eleven - grundsärskola eller träningskola (6 kap. 3 § skollagen). Träningskolan är avsedd för de elever som på grund av omfattningen av utvecklingsstörning inte kan gå i grundsärskolan. Undervisningen för eleverna i träningskolan är mer inriktad på social träning och praktiska färdigheter. När det gäller detta beslut har vårdnadshavarna ingen rätt att välja. Även detta beslut är ofta delegerat till en tjänsteman.

- Grundsärskola eller träningskola 6 kap. 3 § skollagen

Program i gymnasiesärskolan

I gymnasiesärskolan kan en elev gå antingen på ett nationellt eller specialutformat program – eller på ett individuellt program. Det är den ansvariga nämnden för särskolan som avgör vilken av programmen eleven ska gå på. Nämnden avgör även om en elev med ett individuellt program ska få

yrkesträning eller verksamhetsträning. Besluten är ofta delegerade till en tjänsteman och vårdnadshavarna har ingen rätt att välja.

I gymnasiesärskolan finns åtta nationella program och kommunen är skyldig att erbjuda ett urval av dessa.

- Program i gymnasiesärskolan 6 kap. 9-10 §§ gymnasiesärskoleförordningen samt bilaga 1

Elev i fristående skola

Vårdnadshavarna har möjlighet att välja en fristående skola för sitt barn. Men för att en fristående skola ska kunna ta emot en elev i särskolan måste skolan ha ett godkännande från Statens skolinspektion för att bedriva särskola (9 kap. 2 § skollagen). Om den fristående skolan ska ta emot elever i träningsskolan ska det vara tydligt att godkännandet även gäller denna form.

Ibland kan frågan uppkomma om en elev som redan går i en fristående skola eventuellt kan ha rätt att bli mottagen i särskolan. Även då är det hemkommunen som utreder och tar beslut om mottagande. Men för att eleven ska kunna gå kvar i den fristående skolan måste skolan ansöka om godkännande hos Statens skolinspektion för att driva fristående särskola. Ett sådant godkännande kan inte gälla enbart den aktuella eleven. Den fristående skolan blir fortsättningsvis skyldig att vara öppen för nya särskoleelever.

■ Elev i fristående skola 9 kap. 2 § skollagen

Verksamheten i särskolan

Anpassad utbildning

Utbildningen i särskolan syftar till att ge barn och ungdomar med en utvecklingsstörning eller motsvarande en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning. Den ska så långt det är möjligt motsvara den som ges i grundskolan och gymnasieskolan (6 kap. 1 § skollagen). Av detta framgår att varje elev inom särskolan har rätt till en utbildning som är anpassad utifrån just den enskilde elevens förutsättningar. Det ska heller inte finnas någon gräns för elevernas kunskapsutveckling.

- Anpassad utbildning 6 kap. 1 § skollagen

Integrerad elev i grundskolan

I en grundskoleklass kan det finnas elever som är mottagna i särskolan och därmed ska få undervisning enligt särskolans kursplaner. Att undervisa efter två kursplaner ställer krav på kunskap om båda skolformerna och de skilda kursplanerna. Läraren måste få kompetensutveckling för att kunna vara uppmärksam på de behov som eleven har i olika situationer och för att veta vilka krav som kan ställas på eleven.

- Integrerad elev 6 kap. 1 § särskoleförordningen
- Särskolans kursplaner 2 kap. 2 § särskoleförordningen

Obligatoriska särskolan

I obligatoriska särskolan läser eleverna efter särskolans kursplaner. Men det finns inget som hindrar att en elev i grundsärskolan läser ett visst ämne enligt grundskolans kursplan. Eleven kan därefter göra en prövning för att eventuellt få ett betyg i ämnet från grundskolan. Skolan ska sträva efter att inom varje ämne ge eleven utmaningar och därigenom motivera till ökad måluppfyllelse. Precis som för elever i grundskolan ska det finnas en individuell utvecklingsplan för varje elev (7 kap. 1 § SärF). I den

ska läraren sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt.

- Individuell utvecklingsplan 7 kap. 1 § sarskoleförordningen
- Prövning 7 kap. 16 § grundskoleförordningen

Gymnasiesärskolan

Även när det gäller utbildningen i gymnasiesärskolan ska skolan hela tiden sträva efter att motivera eleverna och ge dem förutsättningar att utvecklas gentemot målen. Eleverna får inte hindras i sin kunskapsutveckling. En elev i gymnasiesärskolan har till exempel, om rektorn bedömer att eleven kan klarar av det, möjlighet att läsa kurser enligt gymnasieskolans kursplaner i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil (5 kap. 2 a § GySärF). Rektorn ansvarar för att varje elev i dialog med skolan gör upp en individuell studieplan (Lpf 94, avsnitt 2.6 Rektors ansvar). Denna ska utvärderas regelbundet för att se att eleven utvecklas mot de uppsatta målen.

- Prövning 7 kap. 14 §§ gymnasieförordningen
- Kurser i gymnasieskolan 5 kap. 2 a § gymnasiesarskoleförordningen
- Individuell utvecklingsplan Lpf 94, avsnitt 2.6 Rektors ansvar

När krävs åtgärdsprogram?

Särskolan riktar sig till elever med utvecklingsstörning eller motsvarande. Det ingår därför i de professionellas grundkompetens att möta behoven hos dessa elever. En stor del av stödet i särskolan är kontinuerligt och beskrivs i den individuella utvecklingsplanen. Syftet med en individuell utvecklingsplan är att eleven och skolan ska kunna få en överblick över olika moment och insatser i utbildningen och har därmed ett annat syfte än ett åtgärdsprogram.

Utvecklingsstörningen i sig bör alltså inte ge upphov till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogram kan däremot bli aktuellt vid mer sammansatta behov eller andra svårigheter. Till exempel kan det för en

elev som har stor frånvaro, ofta hamnar i konflikter, kränker andra eller själv blir utsatt för kränkningar behöva utarbetas ett åtgärdsprogram. När ytterligare svårigheter tillkommer är en utredning nödvändig för att bedöma vilka åtgärder skolan måste vidta. Ett åtgärdsprogram ska utarbetas om det visar sig att en elev är i behov av särskilda stödåtgärder. För att hjälpa kommunerna att tolka bestämmelserna har Skolverket utarbetat allmänna råd för arbete med åtgärdsprogram (SKOLFS 2008:25).

- Särskilda stödinsatser 5 kap. SärF
- Åtgärdsprogram 5 kap. 1 § SärF, 1 a kap. 5 a § och 2 kap. 7 a § FristF
- Skolverkets allmänna råd för arbete med åtgärdsprogram (SKOLFS 2008:25)

Olika former av stöd

Eleverna i särskolan har olika funktionsnedsättningar och är därmed i behov av olika former av stöd. Stödet måste utformas individuellt till varje enskild elev och det krävs många gånger en samverkan mellan skolan, hemmet och habiliteringen. En del elever som får sin undervisning i särskolan har funktionsnedsättningar som gör att de är i behov av stöd i form av en assistent. En stödinsats som erbjuds inom särskolans ram, till exempel i form av elevassistent, är en del av utbildningsverksamheten och syftar till att underlätta för eleven att tillgodogöra sig undervisning.

Den formen av assistans är ett personligt utformat stöd som ges till personer som har omfattande funktionshinder. Assistenterna är knutna till en person och inte till en viss verksamhet.

En personlig assistent (genom till exempel Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS) är däremot inte knuten till den pedagogiska verksamheten som sådan utan är en resurs som knutits direkt till barnet med en funktionsnedsättning. Den personliga assistenten följer barnet hela dagen i alla dess aktiviteter, såväl utom som inom skolan och är närmast att betrakta som ett slags ständigt hjälpmedel som barnet självt för med sig till skolan (jfr Regeringsrättens domar RÅ 1990 ref. 117 och RÅ 2001 not. 195).

Disciplinära åtgärder

Utrymmet för att tillrättavisa eller använda disciplinära åtgärder är strikt reglerat inom samtliga skolformer. De åtgärder som finns uppräknade i respektive skolformsförordning är uttömmande. Det innebär att inga andra åtgärder är tillåtna.

Om en elev i obligatoriska särskolan uppträder olämpligt ska läraren prata med eleven om uppförandet. Blir det ingen förändring ska läraren kontakta elevens vårdnadshavare. Om problemen ändå kvarstår ska rektorn informeras och skolan kalla till elevvårdskonferens. Till skillnad för vad som gäller för grundskolan får läraren inte visa ut en elev från lektionen eller låta eleven stanna kvar efter skoldagens slut.

Alla barn med skolplikt har en ovillkorlig rätt till utbildning. En elev i obligatoriska särskolan kan således aldrig stängas av från undervisning. Skolan kan inte heller i samråd med föräldrarna komma fram till att en elev behöver ett uppehåll och ska stanna hemma från skolan. Tvärtom har skolan och huvudmannen skyldighet att arbeta för att hitta fungerande sätt att ge eleven utbildning även vid komplicerade förhållanden.

- Rätt till utbildning 3 kap. 1 § skollagen
- Disciplinära åtgärder 6 kap. 6, 7 §§ särskoleförordningen
- Åtgärder för elevers tillrättaförande 6 kap. 4-8 §§ gymnasiesärskoleförordningen

Betyg och bedömning

Obligatoriska särskolan

Alla elever i obligatoriska särskolan ska efter att de avslutat skolgången få ett intyg om den utbildning de gått igenom. Intyget kan på begäran av elevens vårdnadshavare kompletteras med ett allmänt studieomdöme. Omdömet ska avse elevens möjligheter att bedriva studier (7 kap. 2 § SärF).

En elev i grundsärskolan ska få betyg om eleven själv eller vårdnadshavarna begär det. Betyg ska i så fall sättas i slutet av varje termin årskurs 8 och i slutet av höstterminen årskurs 9 och 10. Slutbetyg kan sättas efter år 9 eller i förekommande fall år 10. Betygsstegen är Godkänt (G) och Väl godkänt (VG).

För att eleven och elevens vårdnadshavare ska kunna tillvarata sina möjligheter att begära omdöme eller betyg är det viktigt att skolan tydligt informerar om bestämmelserna.

Betygen ska sättas i grundsärskolans ämnen och elevens kunskaper ska bedömas i relation till de mål som anges i grundsärskolans kursplan för varje ämne. Där anges även att målen ska nås utifrån elevens egna förutsättningar.

En elev i grundsärskolan kan även genomgå en prövning i ett eller flera ämnen i grundskolan och därigenom få betyg inom båda skolformerna (7 kap. 16 § grundskoleförordningen). Men det är viktigt att eleven i så fall får två betygsdokument. Slutbetyget från grundsärskolan får endast innehålla betyg satta inom den skolformen och eventuella betyg efter prövning i grundskolan ska utfärdas på ett separat betygsdokument.

I träningskolan sätts inte betyg. Utvärdering och avstämning görs med utgångspunkt i de mål som uppställts i den individuella studieplan som skolan har gjort i samråd med elevens vårdnadshavare.

Gymnasiesärskolan

För elever i gymnasiesärskolan ska betyg sättas på varje avslutad kurs men inte på verksamhetsträning. Betygsbeteckningarna är Godkänt (G) och Väl godkänt (VG). Om en elev inte når upp till betyget Godkänt ska skolan utfärda ett intyg om att eleven deltagit i kursen.

Om en elev läst en kurs enligt gymnasieskolans kursplan ska betyg sättas efter de bestämmelser som gäller för gymnasieskolan.

- Intyg och studieomdöme 7 kap. 2 § sarskoleförordningen
- Betygssättning i grundsärskolan 7 kap. 3-6 §§ sarskoleförordningen
- Prövning i grundskolan 7 kap. 16 § grundskoleförordningen
- Betyg m.m. 7 kap. gymnasiesarskoleförordningen
- Betyg m.m. 7 kap. gymnasieförordningen

Ett urval av bestämmelser som styr verksamheten i särskolan

Mer information och länkar till nedanstående bestämmelser finns på Skolverkets webbplats, www.skolverket.se. Där finns också Kursinfo med information om kursplaner, mål och betygskriterier.

Skollagen

- 3 kap. Skolplikt och rätt till utbildning,
- 6 kap. Särskolan
- 9 kap. Fristående skolor

Förordningar

Särskoleförordningen (SärF)

Gymnasiesärskoleförordningen (GySärF)

Förordning om fristående skolor (FristF)

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet mm. (Lpo 94)

Läroplan för det frivilliga skolformerna (Lpf 94)

Skolverkets allmänna råd

- för arbete med åtgärdsprogram, SKOLFS 2008:25
- om rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan, SKOLFS 2001:23

De allmänna råden går att beställa eller ladda ner som pdf-fil på Skolverkets webbplats, www.skolverket.se

Den här skriften vänder sig till dig som i ditt arbete kommer i kontakt med särskolans verksamhet. Kanske är du skolledare, lärare eller tjänsteman på förvaltningsnivå och behöver veta mer om särskolan. Kunskap om skolformen och de författningar som reglerar den är en förutsättning för att eleverna ska få den utbildning de har rätt till. Råd och vägledning kan du också få i Skolverkets Allmänna råd om mottagande i särskolan (Rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan med allmänna råd (SKOLFS 2001:23) och kommentarer.)

Skolverket

www.skolverket.se